ULUDAĞ

Bursa Halkevi Dergi

Namdar Karatay

Haydar Tolun

Rami Karul

Riza Yalgın

Malik Adalan

İsmet Kür

N. Seriman

Emin Ülgener

İsmet Bozdağ

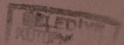
Celâl Sıtkı Gürler

M. Erdem

Kenan Özbel

Tomas Moor

Rudyard Kipling

İÇİNDEKİLER

— Makale —

— Tercüme —

— Tetkik —

— Şiir —

— Müteferrik —

— Mensur şiir —

— Hikâye —

ULUDAĞ
Bursa Halkevi Dergisi

Sayı : 31

HALKEVLERİ
Millî Birliğin
Kültür Kaynağı

2 ci Kânun 1941

Devrim Diyalektiği

NAMDAR KARATAY

IV

Şimdiye kadar ileri sürdüğümüz fikirlerle şunu anlatmak istedik: sosyal kıymet sistemleri ve sosyal müesseseler üstün bir iradenin, yüksek bir şuur ve zekânın eseri olarak meydana gelmiş değildirler, belki bütün bu müesseseleri ve bu kıymet sistemlerini yaratan ***Sosyal*** bir ***otomatizm*** vardır Nasıl insanların ve bütün canlıların yer yüzüne çıkışlarını tabiat - üstü bir iradenin eseri gibi gösteren teolojik teoriler bugün tarihe karışmış ve birer efsane haline gelmişse insan topluluklarının doğuşunu da ***rasyonalist*** veya ***volontarist*** görüşlerle izah eden sistemlerde — yalnız vakıalar üzerinde hüküm veren müsbet ilmin karşısında — ayni şekilde tarihe mal olmuşlardır.

Bir çekirdeğin toprak altında çatlaması, filiz vermesi, dal budak salması ve çiçek açması nasıl o çekirdekte bulunan hayatî enerjinin muayyen bir nizamına tabi olarak vuku buluyorsa insan topluluklarının oluşları da kendi bünyelerinde do

ğan “***Sosyal enerji***„ nin, yalnız kendine has ***Sui generis*** bir diyalektiği ile meydana gelmektedir ve her topluluk—oluşuna uygun şartlar buldukça — haiz olduğu ***Enerjetik tansiyon*** nisbetinde, ayni yollardan ve safhalardan geçerek gelişecek, serpilecek ve olgunlaşacaktır.

Bu iddiamızı izah edebilmek için sosyolojinin incelemiş olduğu müesseselerden birine şöyle toplu bir göz atmak kâfidir. Biz bu yazılarımızda — kur'ana ve kuran ayetlerini, nüzül sebeplerile, aydınlatan tefsirlere dayanarak — islâm dininin kuruluşu sıralarında geçirmiş olduğu safhaları bir taslak halinde araştırmak ve bu vakıaların sosyolojik ***donne*** lerle ne kadar sıkı ve gerçek bir uygunluğu olduğunu ortaya koymak istiyoruz.

Filhakika sosyal enerjinin ***Suigeneris*** bir diyalektiği olduğunu görmek için arzın biri birinden uzak köşelerinde, biri birile hiç bir nisbeti olmıyan kabileler arasındaki içtimaî müesse tiplerinin hayret verici benzerliklerine dikkat etmek lâzımdır.

Bundan 25, 30 yıl önceye kadar bir çok Anadolu şehirlerinde hâlâ yaşamakta olan ateş bayramı törenlerini bir zamanlar tetkik etmek istemiştim. [1] Çocukluğumda Kütahyada

---

[1] Bu ateş bayramları 30 - 40 yıl evveline gelinceye kadar bir çok Anadolu kasabalarında kuvvetli bir anane halinde yaşıyordu Kütahyada bu törenlere “***Gavur küfürü***„ diyorlardı. Yanılmıyorsam, Hıristiyanların kızıl yumurta yaptıkları, paskalyenin ilk günü sabahleyin her mahallede kız ve erkek çocuklar, hattâ büyükler toplanırlar; günlerden, haftalardanberi hazırladıkları eski hasır, çalı, çırpı gibi alev husule getiren maddeleri bir meydana yığarlar. Gün doğmazdan evvel bu yığına ateş verilir ve çoluk çocuk bu ateşin etrafına toplanarak büyük bir şenlik yaparlar, el çırparak türküler, maniler söyliyerek sıçrar eğlenirler, Bu ateşin üzerinden atlıyanların bütün günahları döküleceğine inanırlar. Bu coşkunluklar arasında hükûmetin emrile polis, jandarma, bekçi gibi memurlar mahalle mahalle dolaşarak bu hâdiselerin önünü almak için her tarafa dehşet saçarlar, buna rağmen halkı bu ananelerden vaz geçirmek bir türlü mümkün olmazdı. Sapa semtlerde, evlerin bahçelerinde halk yine törenlerini yaparlardı. Meğer bu haller binlerce yıl evvel Romada ve sair yerlerde de ayni şekilde gelmiş, geçmiş ve o zamanlarda hükûmetler ayni suretle jandarma kuvvetlerile bu şenliklerin önüne geçmek istemişlermiş.

Bu mevzua dair uzunca bir etüdümü 1929 da Konyada büyük mütefekkir arkadaşım Naci Fikretle birlikte çıkarmak tesebbüsünde bulunduğumuz ***L'Asie mineure*** adlı fransızca mecmuada neşre başlamıştım. Yazık ki ilk nüshası çıkar çıkmaz bizi Konyadan ayrılmaya mebbur eden bazı sebepler bu mecmuanın ve bütün bu ilmi faaliyetlerin devamına mani olmuştur.

veya Anadolunun bazı mıntakalarına mahsus ve yalnız dinî taasup sebebile müslümanlar tarafından hıristiyanlar aleyhine tertip edilmiş bir takım eğlenceler olduğunu zannediyordum. Fakat ilmin ışıkları altında sosyal hadiseleri araştırmak imkânını bulduğum zaman hayretle öğrendim ki bu törenler yalnız Anadoluya, Türklere, müslümanlara mahsus bir hadise değilmiş. Meğer ayni törenler hıristiyanlar ve onlardan daha evvel Yahudiler tarafından yapılagelmiştir. Bu ananenin kaynaklarına çıkmak lâzım gelirse putpreslik, hatta totemizm devirlerine kadar gitmek icabediyor.

İngiliz etnoğrafya âlimlerinden **Frazer** in bu hadiseye ait derin ve alimane etüdleri vardır, büyük etnoğraf, eserinde Fransanın ve Avrupa memleketlerinden bazılarının bir çok bölgelerinde, bu ananenin son zamanlara kadar devam ettiğini gösteren bir çok vesikalar vermektedir.

Bu misali burada vermekten maksadım tamamile mahallî ve hususî sanılan bir sosyal vakıanın ırk, iklim, coğrafi muhit, din ve kültür itibarile hiç münasebeti olmıyan ve aralarında uzun asırlar fasılası bulunan insan topluluklarında aynı bir anane veya müessenin - yalnız biraz rengini ve damgasını değiştirerek - yaşadığını göstermektir. Netekim son etnoğrafya tetkikleri ***totemizm*** itikadının ve bu inana bağlı cemiyet şekillerinin Amerika yerlileri arasında, Avusturalyada ve Siberyada yaşayan Yakutlarda ayni şekilde bulunduğunu ortaya koymuşlardır.

Hayvanlar ve bitkiler alemindeki sonsuz çeşitleri ve türleri ilmin tertip ve tasnif kadroları içinde göremiyen bir adam için bu sayısız şekillerin hiç şaşmıyan bir mihanikiyetle muayyen bir takım nevilere, şubelere ayrılabileceğini tasavvur etmek nasıl mümkün değilse sosyal morfolojideki determinizmi bilmiyenlerin de dünyanın, biri birinden haberi olmıyan, bucaklarındaki sosyete tiplerinin bir takım muayyen ***oluş*** şekilleri olabileceğini kavramalarına ayni şekilde imkân tasavvur edilemez.

Hele vakıaları araştırmaktan ziyade kendi kafalarındaki filozofık spekülâsyonları takip eden — Frayzerin tâbirile — «***ayağı pantufleli filozoflar***» için, şuur ve irade sahibi sayılan insanlara ait toplulukların da tıpkı bir hayvan veya nebat gibi, yanılmaz bir determinizme tâbi olmaları akıl ve havsalanın kabul edemiyeceği bir şey gibi görünür.

Bu sosyal determinizmi en açık bir şekilde biz totemizme dayanan ilksel sosyetelerde görüyoruz. Bugün dinlerin en iptidaî şekli sayılan ve en geniş ve evrensel dinleri ve en mücerret ülubiyetleri sinesinde taşıyan ***totemizm*** sistemi din hakkında daha evveldenberi ileri sürülmüş ve bilinemez nasıl bir ruhî sempati ile — belki ***semplist*** bir izah olduğu içindir. — bütün insanların kafasına girmiş, bir çok ilim adamlarının eserlerinde ve mektep kitaplarında yer tutmuş olan ***animizm*** ve ***natürizm*** sistemlerine aykırı bir izah tarzıdır.

Totemizm; dinleri, ülubiyetleri, mistik varlıkları tabiat üstü kuvvetlerin menşeinine ***animizm*** gibi rüyalarla, nede ***natürist***ler gibi, dini tekâmülün başlangıç noktası saydıkları, bazı kozmik tezahürlerle izah eder. Bu sistemlerin her ikisindede —Dinin esasını teşkil eden ***Mukaddes*** le ***gayri mukaddes*** zıddiyetinin tohumunu tabiatta aramak icap ediyor.

Halbuki ***Dürkaym***, çok kuvvetli mantıkî delillere dayanarak her iki sistemi de tenkit eder. Ve böyle bir teşebbüsün mümkün olamıyacağını söyler, Çünkü böyle bır teşebbüs hakiki bir ***Exnihilo*** [hiçten bir şey çıkmaz fıkrinin ifadesidir.] yu icap ettirecektir. Genel tecrübe bize mümeyyiz vasfı genel tecrübenin dışında var olmak olan bir şey fikrini vermiyecektir.

Bundan çıkan müsbet netice şudur ki ne insanda, nede tabiatta bizatihi ***mukaddeslik*** vasfı yoktur. İnsan ferdinin ve maddî alemin dışında diğer bir realite olmalıdır ki böyle bir hezeyan, bir ifade ile, din bir mâna ve bir objektif kıymet alsın.

Başka bir deyişle natürizm ve animizm adı verilen şeylerin ötesinde daha esaslı ve daha iliksel bir kült (cult) olması lâzımdır.

Ve görünüşe göre natürizm ve animizm de bu kültün talî şekilleri veya hususî görünüşleridir. Gerçekten böyle bir kült vardır. O da etnoğrafların ***totemizm*** adı verdikleri şeydir.

Totemizm e dair ilk bilgiler 18 inci asrın sonlarında ortaya çıkmıştır. Önceleri yalnız ***Amerika***ya münhasır sanılan bu itikat sistemine daha sonra ***Avusturalya*** da da tesaduf ediliyor. Araştırmalar ilerledikçe yekdiğerinden çok uzak bölgeler de, hatta kurulmuş bir çok dinlerin esaslarında ***totemizm*** in izlerile karşılaşılıyor.

Bir faraziyenin geniş bir hakikat şeklini alması ancak şümulü sahasına giren bütün hadiseleri izah edebilmesile mümkün olur. Bu gün dini inanlara, ananelere, üsturelere ait, tarihin bize verdiği çeşitli hadiseleri ***totemizm*** den daha iyi izah eden bir sistem yoktur. İlksel cemiyetlerin kuruluşlarına, düzenlerine, törenlerine, adet ve an'anelerine ait yığın yığın vakıalar bu sistemin esaslarına göre çok açık ve mantıkî bir şekilde izah edilebilmektedir. Öyle ki bütün bu vakıaların pek az bir kısmını bile ne natürizm ile, nede animizm ile izah etmek mümkün değildir.

Bugün halâ Anadolunun bir çok şehirlerinde, kasabalarında evlerin kapıları üzerinde veya saçakları altında asılan kaplumbağa, kabuğu, yılan gömleği, her hangi bir hayvanın kafa kemiği veya boynuzu, at nalı veya buğday başaklarından örülmüş nazarlıkların [*] en açık ve inandırıcı izahını ancak totemizm esasları içinde bulabiliriz. Evlenme, düğün, dernek, kız kaçırma

---

Bu nazarlıklara ait bütün çeşitlerin her vilâyetin Halkevleri tarafından toplanarak birer koleksiyon yapılması — İleride etnoğrafya ve sosyoloji araştırmaları yapacak olan gelecek nesillerin metodlu bilginleri için çok lüzumlu ve faydalı bir malzeme hazinesi olması bakımından — üzerinde durulacak mühim bir mevzudur.

En Büyük Eser

Sular renklerden rekli, renkler sulardan oynak..
Ak
Başlı martılar..
Kocaman,
Gözleri kan,
Tüyleri sonbahar renkli kuşlar..
Göklere değen başları kar
Ve etekleri çiçek yüklü dağlar.
Daha neler, neler;
Çamlı gökler
Ve yıldızlı dağlar var..

Bütün dertlerini at..
Tabiati gör Tabiati duy,
Tabiate uy..
Tabiati içinde tekrarla, içinde yaşat..
Tabiat
En büyük sanatkârın, en kudretli eseri

İSMET KUR

alım, satım .. ilâh. gibi beşeri münasebetlerde, ocak, su, ateş, ağaç gibi şeylere; yenilmesi caiz olan veya olmıyan hayvanlara ait, bu gün halâ bir arta-kalan "*Survirance*" halinde yaşıyan inanların, adetlerin, ananelerin, ancak totemizm hakkında etnoğrafya âlimlerinin bize bol bol getirdikleri vakıalara dayanan müsbet bilgiler sayesinde aydınlandığını görüyoruz.

Estetik Terbiye Hakkında

I

Haydar Tolun

Bugünkü sistemlerimizin ifrata vardırılmış aşırı entellektüalizmi ve sahte realizmine karşı bir reaksiyon sayabileceğimiz estetik terbiyeyi ne dereceye kadar tahakkuk ettirebiliyoruz?

Yirminci asır, ilimlerin tekniğe getirdiği terakkilerle; istihsalin ve çalışmanın mekânik tarzlarının inkişafiyle karakterlenmiş bir asırdır. Onun bu karakteri modern insanın bazı seciyelerini yeni bir kudretle teçhiz etmiş ve yükseltmişse de diğer bir taraftan da zâfa uğratmıştır. Zaifleyen bu taraf, "İç Âlemi„ dir.

Dünün his ve fikir adamı kendisine "Fakîri padişeh âsâ gedayı muhteşemin„ diyordu.

Bugün, bunu söyliyebilecek pek az insan kalmıştır. Bugün herkes, maddî servete, teknik ve bilginin yarattığı bol vasıtalı konfora, ehemmiyet veriyor; kazandırıcı, maddî bir gayesi bulunmıyan her türlü faaliyeti lüzumsuz sayıyor.

On dokuzuncu asrın ikinci yarısında başlıyan ve günümüze

kadar gelişerek inen bu maddeci ruh haline yapılan reaksiyon, bir çok cephelerden vaki olmuştur denebilir : Felsefeden, Psikolojiden, Estetikten ilâ...

Bu antientellektüalist temayül, romantiklerin filozofu schelling ile başlar. Schopenhauer ile artar ve "Hayat düşünülmeden önce his edilmelidir.., formülünü alarak son ifade şeklini bulur.

Bence, teknik tekâmülün bütün nimetlerini tadan ve otomobilinin hızından dolayı, yolundaki çiçekleri bir defa bile görmemiş olan merkantilist iş ve para adamına acımak icab eder.

Bu tipin zıddı da gülünçtür : Yıldızlara dalarak önündeki kuyuyu görmiyen adamın gafleti de makbul sayılamaz. Ancak büyük buhran devirlerinde ferdleri ince fedakârlık ve kahramanlık mertebelerine ulaştıracak olan, civanmert ruhun, mahirane verilmiş bir estetik terbiye ile temin edilebileceği de unutulmamalıdır. Çünki yine Schiller ve Herbart gibi büyük çapta dimağların işaret ettikleri gibi estetik terbiye, sadece bir güzellik kültürü olarak değil, estetik ahlâklılığın en iyi bir vasıtası gibi telâkki edilmek icap eder. Bu suretle fert. eski Greklerin (Calocagathie) ve Herbart, ın (Ahlâkî karakterin kuvveti) adını verdikleri ahlâkî güzellik idealine ulaşacaktır. O zaman kimse vazifesini ilk fırsatta hafifletilmesi icap eden bir yük saymıyacak, ferdin menfaati ve saadeti, sosiyetenin saadet ve refahından üstün görülmiyecektir.

Aristo, "Bir milletin ahlâkına yeni bir şey ilâve etmek isterseniz, sazına bir tel ilâve ediniz, ahlâkından bir kısmını ondan almak isterseniz, sazından bir tel eksiltiniz „ diyor.

Bu sözler, estetik terbiyenin bir çok vasıtalarından biri olan musikinin değerini belirtecek mahiyettedir.

Güzellik kültürü, ticaret ve iş ahlâkı için de lüzumludur. derin filozof Eflâtun, bu fikri ne kadar kuvvetli belirtmektedir;

"Resim yaparken, ve şarkı söylerken, iyi bir insan olmakta yalancılık yapamazsınız; resim yapmak ve teganni etmek için, daha önceden iyi insan olmıya mecbursunuz. Ancak bundan sonradır ki renk ve ses, sizde bulunan iyi şeyi tamamlıyabilir ler.„ [1]

Bu yazımı takip edecek makalelerde; estetik terbiyenin veriliş tarzlarından ve bu tarzların pedagojisinden bahsedeceğim.

---

[1] — Platon, Rep., lib, III.

18 inci asrın İngiliz şair ve mütefekkirlerinden olan « *Tomas Moor* » un O devir İngilteresi için yazdığı *hürriyet* isimli bu şiiri aradan uzun asırlar geçmesine rağmen içinde yaşadığımız devrin karakterini ve ruhunu tesbit etmesi bakımından Ulndağ okuyucularına sunmayı faydalı bulduk.

Hürriyet

Zincirini öpmeğe razı millet mi olur ?
Bahası ne düşmana satılmış bir hayatın?
Ölüm!. Oh, ne tatlısın bir hürriyet içinsen,
Kahramanlık diriltir ruhunu kâinatın..

İstilâ, idam ipi bir milletin boynuna..
İşte bütün memleket kan içinde yüzüyor.
Koşalım imdadına zulüm gören vatanın,
Koşalım, işte cenge trampetler çağırıyor.

Korunan bir kol olsa, saldıran bütün dünya,
Daha asil, büyüktür o birtek kol dünyadan.
Ölümün kucağında en büyük ümidimiz,
En büyük ümidimiz, Hürriyet ve ziyadan.

Ölü zalimden korkmaz, mezarın zinciri yok..
Kan içinde ölmeğe, hadi çocuklar, haydi. !
Fazilet ve insanlık davamızın bayrağı,
İnsanlık ki, yaralı, bağrında ok var haydi..

Korkma, sürülse bile hürriyet toprağından,
Hürriyet ki, dünyaya altından bir devirdir.
Meyus olma, sen onu cennette bulacaksın;
Dünyaya brakacağın, emin ol bir zincirdir.

Rami Karul - İsmet Bozdağ

Ferdî Ruhiyat

"Adler„ in "Enternasyonal Ruhiyat mecmuasına gönderdiği kendi tezini izah eden makaleden..„

Çeviren : Rami Karul

Artık şimdi bütün açıklığı ile görmeğe başladım ki, tekmil ruh hadiseleri, üstünlük için yapılan bir mücadeleden başka bir şey değildir. Ve bu mücadele fizikî inkişafla beraber gider. Şu hal, hayatın kendi içinde taşıdığı bir zarurettir. Bütün hayat meselelerinin hallinde bunu görürüz. Bütün karşılaştığımız ruhi hadiselerde, üstünlük duygusunun daima belirdiğini, bize kendini gösterdiğini müşahede etmişizdir. Bütün fonksiyonlarımız, onun, istikametini takip eder. Bütün fonksiyonlarımız, doğru veya yanlış, kazanmak, emin olmak, ve büyümek için mücadele halindedir, ve bu hal sonsuzdur...

Bütün filozof ve ruhiyatçıların, «*kendimize itimad, haz prensipleri*» gibi ileri sürdükleri hayaller, hep bu yüksek, saikin müphem bir ifadesidir.

İnsan ırkının tarihi de, ayni istikameti gösteriyor. İrade, düşünce, ölümden sonra ruhun bakası arzusu, hazzın aranması, öğrenme arzusu, anlamağa harcanan emek, çalışma ve aşk hep bu ebedi melodinin esasını gösterir.

Makul düşünen ve hareket eden veya böyle yapamayan bir kimse de her zaman bu kuvvetli temayülün çizdiği yolda gider.

Hayat ve onun meseleleri hakkındaki doğru ve yanlış anlayışlarımız, her hangi bir meseleyi muvaffakiyetli veya muvaffakiyetsiz olarak hal edişimiz, daima bu değişmez ve tükenmez mükemmelleşme mücadelesinin eseridir. Hatta aptal ve sersemce yapılan hareketler de bile, bir kusuru yenme; arzusu görülür. Yahut yapılan hareket, bir kusuru gizlemek içindir. Yani: faal olan irade mutlaka bir şeyi yenmek için faaldir...

Son tahlillerin sadeleştirerek gösterdiği bu üstünlük duygusu hakikati, insan Hilkatinin zaruretile alakadardır.. Eğer bir kimse bu yaradılış cilvesinden kurtulmak istese, hatta kurtulmağa gücü yetse bile, elinde olmadan yine kendini umumi sistem içinde bulacaktır. Aşağıdan yukarıya doğru olan bu yükselme mücadelesi sistemi içinde....

Bu hal yalnız bizim düşüncemizin kalıbını kategorisini teşkil etmekle kalmaz; o ayni zamanda bizim aklımızın da esası ve hatta daha ileri bir şeyidir.

O, hayatımızın esas unsurudur: İnsanlığın doğuşunda, ve çocukluk hayatının başlangıcındaki bütün ruh hallerinde »*kazanmak yükselmek yenmek*» hissinin varlığı, bütün mükemmel olmayan şeyleri bozmak halinde görülür.

«*Faust*» tabiat kuvvetlerine karşı yaptığı mücadelede daima şu cümleyi tekrar eder:

«*Seninle mücadeleden vaz geçmem; Bununla beraber sen beni mesut edersin*»

Hakikati candan çalışarak arayış, hayat meselelerini hal için doyırayan bir özleyiş, bütün bunlar, bir nevi mükemmelliğe karşı duyulan susamışlığın ifadesidir..

Bu hal bana bütün ruhun ana kanunu gibi görünüyor ,

Bu umumî ahenk içinde her kes, kendi payına düşeni tekrarlamakta bulunuyor; umumiyetle her fert, kuvvete, ve hayatın güçlüklerini yenmeğe karşı bir açlık duyuyor.

Bu yolda yaptığım çalışmadan bazı esaslar çıkardım; bunlardan biri en eski filozofların formülleştirdikleri fikirlere tamamen uygun, fakat yeni ruhiyatın kabul ettiği bir nokta ile zıd düşüyor; o nokta şudur: ***Benliğin birliği.***

Buna sadece bulunmuş bir esas da diyemeyiz; bu daha ziyade gösteril-

miş bir ayrılıktır.. «*Kant*» ın dediği gibi: «Eğer bir kimsenin benliğinin birliğini peşin olarak kabul etmezsek, hiç kimseyi anlayamayız..»

Ferdi ruhiyat buna şunu ilâve eder: Peşin olarak kabul etmemiz lâzım gelen bu birlik, ferdın işidir; bu birliği meydana getiren, yenmek yolundaki devam ve sebattır.

Bu düşünceler beni hayatın ilk 4 — 5 senesi içindeki inançları tetkike sevk etti..

Hayatın bu ilk devirlerinde öyle bir gaye aradım ki, insanda ruhi inkişafa önderlik etsin, ve daima ona muhtaç olunsun . Öyle bir gaye ki, ruhun bütün ceryanları ona doğru aksın... Öyle bir gaye ki, yalnız iş görme kabiliyetinin akacağı istikameti göstermekle kalmıyor, sükûnet, kuvvet mükemmellik vadediyor. Fakat bu gaye ayni zamanda ruhun da esasını teşkil etmektedir . «*Üstünlük duygusu*» diye kısaca adlandırabileceğimiz bu hal, his ve heyecanları uyandıran bir faktördür. Onun azalması fertte ***«düşkünlük»*** halinde kendisini gösterir..

Doğuştan var olan ruhi hadiselerin karakteristik taraflarının manâsızlığını bir kerre daha görüyoruz; böyle olduğunu hiç bir zaman inkâr edemeyiz. Ve bizi bu halin sonuna eriştirecek yol da yoktur.. Fakat her ne olursa olsun, neticeyi vakalarla sonundan çıkarmak. işi çok sade ve kolay bir hale getiriyor.

İnsan, doğuştanberi kendisine tesir eden bin bir müessiri görmüyor, ve bir gayeye ulaşmak için lâzımgelen kuvvetin varlığına karşı gözlerini kapatıyor .. İnsanın bütün ruh hallerini bütün benliğini kendi muayyen yoluna doğru çeken ve buna zorlayan bir gayeye aksi faaliyette bulunuyor.

Gayeye doğru yapılan bu çabalama, aynı zamanda aşağılık duygusununda temelidir..

Ruhta meydana gelen aşağılık ve düşkünlüğün kaynağı, yenmek gayesine dönük olan kudret ve imkânların kendi üzerine dönmesinden, yani ihtibasından meydana gelir. (Meselâ böyle bir adam işliyeceğine, tahayyül eder ve bu tahayyül ona kâfi gelir..) Bu suretle bütün ruhi faaliyet, bir çerçeve içinde görülebilir.. Ruh hadiselerinde bazı evvelki safhaların sonu, onu takip eden safhanın başlangıcı gibidir.

Bu, umumiyetle ferdî ruhiyatın muasır «*Modern*» ruhiyata yaptığı büyük bir yardımdı... Bu yardım şu suretle olmuştu...

Daımi Bekleyiş

Mavi kanatlı bir kuş beklemiyorum pençeremden.
Hayal kadar ince bir yüze aşık ta değilim.
öyle ise neden bu daüssıla, bu ümit?.
Nedir acaba karanlıktan beklediğim?.,
Gayet iyi biliyorumki, güneş batmıştır;
Sulardan sonra, semayı tutacak gece.
Derin denizlerde derin rüyalar göreceğim,
Mantığımı yenen bir şey var bende: İşte netice.

N. Seriman

Ferdi ruhiyat bütün ruh hadiselerini anlıyabilmek için «*Finalist*» bir telakkinin elzem olduğunu ortaya koymuştu.. Yani bütün ruh hadiselerinin bir gayeye müteveccih olarak akmakta olduğunu, bir gayeye doğru meydana geldiğini düşünmek lüzumunu ferdi ruhiyat ortaya koymuş bulunuyor.

Artık bundan sonra kudret, insiyak, içten gelen zorlayışlar «*İmpuls*» ler ve bu gibi sebepler, ruhi hadiselerin izahı için birer prensip olamazlar. Bu yalnız ve ancak nihaî gaye olabilir.

Rami Karul.

ARTIK GÜLEMİYORUM

Artık gülemiyorum;
Kırlangıç yuvaları beni oyalamıyor,
Bütün saatlerimi hayaller alamıyor,
Değişti mi gözlerim ?
Artık gülemiyorum.

Kapanıyor pençerem;
Kuşlar kanatlarında selâm getirmiyecek,
Saadet şarkıları buraya girmiyecek.
Beni sıkacak yerim,
Kapanıyor pençerem,

Dağ dağa kavuşmazmış;
Uzak bahçelerinde oyna, oyna çocuğum,
Bekle, bir gün bitecek orada yolculuğum.
İnsan kavuşursa da
Dağ dağa kavuşmazmış.

Seneler çabuk geçer;
Ve bir gün ayna başka bir yüz gösterecektir,
Ömür verdiklerinden başka ne verecektir ?
Hatıralar dursa da
seneler çabuk geçer....

Emin Ülgener

Mukayeseli bir tahlil lüzumu

İsmet Bozdağ

Her devrin kendine mahsus bir seciyesi, hayatı anlayış ve kabül ediş tarzı, bir dünya görüşü vardır. İnsanların bir birile olan münasebetlerini tesis eden örf, adet kanun ve nizamlar, nesilden nesle bir tekâmül kaydeder ve olgunlaşırlar.

Büyük harpler, büyük inkilâplar, yeni fetihler dünyaya kendi damgasını vuran bir değişme meydana getirir. Tıpkı, içerisine dalmatılan «*Fenol fitalein*» o mahlülün rengini nasıl değiştirirse, inkilâplar, harpler fetihler de cemiyetin rengini öylece hiç bir «*zaman*» kaydına tabi tutmadan tadile uğratır; Ona bir başka bir mana bir başka renk verirler.

Biz bu gün akla sığmıyacak büyük inkilâpları bir anda yapmış, başarmış bir millet halinde bulunuyoruz. Bir kaç asırlık bir gerileyişin medenî fatihi halindeyiz. Bizden yüzlerce sene evvel işe başlamış milletlerin ayaklarına adımlarımızı emniyetle uydurmuş,gidiyoruz.

Hiç şüphesizki bütün bu işler yapılırken cemiyet kendi bünyesine yeni unsurlar aldı ve yeni bir elastikiyet kazandı.. Bu elastikiyetin kıymetini ölçmek, yeni enerji kaynaklarının cebrî mecmuunu tesbit etmek lâzımdır. Ve bunun zamanı gelmiştir de...

Ne terkettik ?... Ne koyduk ?... Ne kaybettik ?... Ne kazandık ?... Bunun hesabını , bilançosunu vermek icabeder.

Meselâ: asırlarca koca bir Osmanlı imparatorluğunun evvelâ ihya, sonra inşasını ve en sonra da sukut ve inkırazını hazırlayan bir dine, bir allah anlayışına lâkaydımızı ilân etmiş bulunuyoruz.

Bu dinden müteessir olmuş bir edebiyatımız, bir felsefemiz, bir ahlâkımız, bir musikimiz, ve hatta bir siyasetimiz ve ilmimiz vardır. Tek bir kelime ile içtimaî bünyemize yerleştirdiğimiz *«lâyıkız»* zihniyeti, bütün sosyal müesseselerimizde bir renk değişikliği, bir mahiyet farkı husule getirmiştir. Yalnız eskinin karekteristik zarar ve fenalıklarile, yeninin dünya anlayışına uygun güzel faydalarını kabartmak nihayet bir porapaganda edebiyatı olmaktan ileri geçemez. Yaptıklarımızı saymakla hiç bir şey kazanmış olmayız. inkilâplarımızı yeni bir kriteryoma tabi tutmak ve sağlam köşeli bir temel üzerine oturtmak lâzımdır. ***Eski***nin bütün fonksiyonlarını, ***Yeni***nin bütün fonksiyon ve taamüllerile karşılaştırmamız, ilmî, esaslı bir mukayese ve bir tahlil yapmamız icabeder. Yapmak kadar yaşatmak vazifesini de bütün mukaddesiyetile üzerimize aldığımız inkalâbın ebedi garantisini ancak bu suretle temin etmiş oluruz.
Meselâ: ferdî ve içtimaî terbiyamizi ele alalım:

Osmanlı imparatorluğunun son günlerine kadar gelen *«Osmanlılaşmış **türk terbiyesi**»* diyebileceğimiz bir terbiyemiz vardı. Büyüğe saygıyı, küçüğe sevgiyi, cemiyete inkıyat ve itiaatı zorlayan bu terbiyenin kötü bir din anlayışından gelen fer'î cüzülerile beraber *«Çelebi, **kâmil adam**»* tabir edilen mütevazi, halûk ve altürzm'e meyyal tipler yaratan aslî bir parçası da vardı. Bu terbiyenin yeni istihalesi nedir ?

Demokrat terbiye sistemlerinin mektep, kışla, ve diğer içtimaî müesseselerle meydana koymağa çalıştığı kendisine inanmış, içtimai faydaya bağlanmış, bütün kıymet ve luzumlara kendisini vermiş nesli yüzde kaç randımanla meydana getirmiş bulunuyoruz ? Bu demokrat terbiye sistemlerinin bizim mübalağalı ve kuru bir taassuptan yeni kurtulmuş içtimaî bünyemizde husule getirdiği teamül nedir ? Bir elbise, bütün dünyadaki insanların sırtına uymayacağı gibi, bir terbiye sistemi de bütün millellerin sosyal bünyelerine öylece uymıya bilir. Şu halde; doğuşunu tekamülünü kendi vatanımızda yapmamış dışardan gelen medenî hamlelerimizde hassas ve çok dikkkatli bulunmak gerekiyor...

Elimizden bir dakika bile miyarımızı eksik etmeden ilk teamülleri kontrol etmek, fayda ve mahzurları üzerinde vakit kaybetmeksizin düşünerek içtimaî bünyemize en faydalı şekilde intibakını temin edici çareleri bulmak ve tatbik etmek zarureti karşısındayız.

Yine başka bir misâl alalım:

Kitlenin inanmak ihtiyacını karşılayan «*din*» in nopagandasını ve yayımını temin etmekten vaz geçmiş bulunuyoruz. Bunun yerine koyduğumuz vatan anlayışı ve sevgisi onun yerini ne derece fazla veya nedereceye kadar yakın doldurdu ?

İslâm dininin propağanda silâhları olan edebiyat, felsefe, siyaset ahlâk ve bütün içtimaî kuvvetlerin karşısına, millet ve vatan sevgisinin ayni cinsten olarak çıkardığı telkin vasıtalarının mahiyeti, kıymet, ve ehemmiyeti nedir ?

Milleti, «aynı ırktan gelen insanların topluluğu» vatanı «üzerinde aynı milletin yaşadığı toprak parçası» olmaktan kurtaran bir siyaset ve terbiyemiz var: acaba felsefe ve edebiyatımızda varmı ?... Bunlar tam manasile teşkilâtlandırılmışmıdır?... daha ileri bir tekamülünü nasıl temin edebiliriz ?

İşte bütün bunlar ve bunlara benzer sorabileceğimiz yüzlerce sual ancak «*eski*»yi bütün fonksiyon ve teamülü ile beraber «*yeni*» ile mukayese etmek suretile cevaplandırabiliriz.

Sür'atimizi, ve bu sür'atteki kıymetimizi tam olarak tesbit etmek ancak bu suretle mümkün olabilir.

Kendimizi korkusuzca ve emniyetle sigaya çekelim... hesabımız bizi memnun edecek ve daha çok memnun olmanın yollarını bulmaya yarayacaktır.

İsmet Bozdağ

Yörük Obasında

Sonbaharın nadir bulunur bir günü idi. Sema lekesiz, güneş ılıktı. Kazamızın ince ruhlu genç ve edip kaymakamı Dündar beyle «Piri bağlar» demir yolu istasyonuna gidiyorduk. Uzaktan lâcivert görünen dağlara kavuşmuştuk. Yüksek kayalar, derin uçurumların yanlarından geçen ince orman yollarından.. dalları bir birile kucaklaşan ağaçlar arasından ilerlemekte idik. Atlarımız soluyarak, dolaşa dolaşa bizi yükseklere çıkarıyordu. Bel pınar yaylasına doğru tırmanıyor, yolumuzun üstünde mantar taplayan köylü çocuklarla genç kızları, kendiliğinden büyümüş ormanları, bu yoksul tepeleri seyr ede ede yol alıyorduk. Çayların, çağlayanların, kuşların sesleri, yeşil dalların, çamların uğultusu, yerlere dökülmüş kuru yaprakların soğuk hışırtısı, kulaklarda bir velvelesizlik; Gözlerde ulvi manzaralar, burunda, cigerlerde saf bir dağ havası hissi. Ruhta kimsesizliğe benzer tatlı bir hüzün... Dağların güzelliğini, kekik, taze ot ve ıslak ağaç kokusu halinde duyuyorduk.

En yüksek bir sırta varmıştık. Burası Orhan kebirle Kovalar köyü arasında idi.

Uzaklardan çoban sesleri, düz ve nağmeli zurna sedasına çan ve köpek havlamaları karışıyordu.

Dağlar uluyor. Ağaçların geniş kavukları ıslık çalıyor. Sivrilmiş kayalar, taş yığınları, çalı kümeleri birer Haydud korkunçluğu ile yolumuza dikiliyordu. Çan sesi, Kaval sesi, O dağların iniltisi. yürüdükçe seslere yaklaşıyorduk. İlk önce köpekler istikbal ettiler. İki delikanlı bu istikbale müdahale ederek dağ başında düz bir kayanın üstünde yer gösterdiler.

Bu iki genç çoban, kırk yılda bir bu şahikalarda rastladıkları konuklarına ne ikramedebilirdiler. Kıl torbalarında kumlu ve kepekli kerpiç gibi kuru çavdar ekmeğinden başka neleri vardı, Hayır, Hayır. Cümhuri-

yetin Halkcı Kaymakamı, yanlarında zurnaları bulunan bu saf köy çocuklarından Halk türküsü istiyor. ve bunun en eyi ikram olacağını anlatıyordu.

Her karşılaşdığına lubalilik yaparak sırnaşmayı esaletine sığdıramayan ve hürmetsizlik sayan öz türk yavrusu çoban Mehmet ve Hurşit, teklif karşısında biraz tereddüt ettikten sonra yapılan israr üzerine yüzleri kızararak «*Emir dağ*» türküsünü ikram ettiler.

Emir dağı bir birine olalı
Altın kemer ince bele dolalı
Dön gel a gelin dön gel
Yaz var yayla var.
Üstümüzde dönen kadir mevlâ var
A gelin yalan dünya var.

Emir dağı bir gitme ile yol olmaz
Altın yere düşme ile pul olmaz
O güzeli bir öpmeyle dul olmaz
Dön gel a gelin dön gel
Yaz var yayla var.
Üstümüzde dönen kadir mevlâ var
A gelin yalan dünya var.

Ellerini bağladılar demire
Elâ gözler benzer siyah kömüre
Bir güzelin sevdiğini al alsa
Zarar verir on beş sene ömüre
Dön gel a gelin dön gel
Yaz var yayla var.
Üstümüzde dönen kadir mevlâ var
A gelin yalan dünya var.

Pınar başına da bir gelin bakış
Eline koluna kuş yuya yapmış
Dön gel a gelin dön gel
Yaz var, yayla var
Üstümüzde dönen kadir mevlâ var
A gelin yalan dünya var.

Piri beyler dönüşünde yine geldiğimiz yol gibi başka bir yoldan dağlara tepelere doğru çıkıyorduk. «*adırnaz*» yüzüne aşmazdan evvel yolumuz solunda bir «Oba» görünüyordu. Yorgun ve terlemiş atlarımızın gemini bir tarafa çevirerek ilerledik. Çadırın yanına geldiğimizde ihtiyar, fakat gürbüz bu kadını, kucağında cılız bir çocukla genç ve taze bir yürük gelini, yere serdikleri keçenin üzerine buyur ettiler, sayın arkadaşım erkeklerini sordu. «Varsın olmasınlar oturun dinnenin» dediler.

İhtiyar ve genç kadın, hürmet olmak üzere karşımızda dikiliyorlar. Yanları yırtmaçlı entariler, paçaları büzülmüş şalvarlar, kırmızı ve yeşil nakışlı kalın çoraplar geymişler.. Şal kuşaklarının köşelerinden birini arkalarına sarkıtmışlardı Türklere mahsus gani kalplilikle bize ne kadar mümkünse ikram edecekler... ne faideki, kışı geçirecekleri bu dağa bu gün göç edip gelmişlerdi.

Görüşdük, konuşduk. Ayrılırken, ilk defa obasına bir Kaymakamın uğramasile kahve bile ikram edemediğine üzülen Türk anası «oturmadınız. Bir kahve bile içemedik a gülüm» Diye hayfanıyordu. Burada vücutların

sahte vaziyetleri, sahte güzelliği, ipekler, elmaslar, süsler modalar, kocaları boğan kıskançlıklar, hayali zehirleyen zevkler. sefahatlar, intirikalar, yalançı nezaketler, menfaat yırtıcılığı siyasi dedi kodular... Hiç bir şey yoktu Burada tabiat ve insan kucak kucağa idiler.

M. Erdem

PALET

II

Sana söylenmedik en güzel şeyler söylemek, bulunmaz en güzel hediyeler vermek istedim.
Çok düşündüm ve çok aradım. Bütün ömrümü bu yolda israf etsem aradığımı ve düşündüğümü bulamayacağıma inandım.
Eli boş önüne geldim ve yalnız sustum.

III

Bir yol ağzında üç kişidiler... Üçünün de uzaktan gelecek yolcusu vardı.
Birisinin gözleri nemli; diğeri sabırsız;
Üçüncüsü hem sabırsız ve hemde en heyecanlısi idi.
Birincisi annesini, ikincisi kardaşını, üçüncüsü de ..... Bekleyordu.

Kenan Özbel

Sana Aşkım...

Gece ürperiyor odamda;
Ve semada yıldızlar...
Gönlümde, senin doldurduğun hüzün.
Gözlerimde, senin şaheser yüzün...
Ağaçlarda konuşuyor meltem halinde bir rüzgâr;
Mavi aydınlıklar yanıyor suda;
Ve ben yalvarıyorum:
"Esme ey bad, esme cânan uykuda„

Cânânın rüya gören nemli alnını,
Ve yumulmuş fildişi avuçlarını düşünüyorum;
Uyku öyle güzel ki yüzünde,
Kapanmış, derin gözlerinde,
derin bir şeyler...
Ümit gibi, aydınlık gibi;
narin bir şeyler..

Alnında saadetin parıltısı,
Dudaklarında sükûn halinde bir ihtiras;
Ona temas etmek istiyorum biraz:
Ona parmaklarımla dokunmak,
Ona ayışığı gibi aşkımı
masum bir pusede sunmak...
Ona fısıldamak kalbimdekini
Ona anlatmak hepsini... hepsini...
Sonra ağlamak...

Dışarda ayni konuşmayan gece,
Ayni sema.
Dışarda, ayni hayatı güzelleştiren mana...
Aynı sükûn.
Rüzgâr hıçkırıyor ve ben yalvarıyorum:
Ruhumda huzur, kalbimde sevda
"Esme ey bad, esme cânan uykuda„

İsmet Bozdağ

Bopstil Edebiyat

Gazetelerin harp tebliğleri, tayyare bombardımanları, ve yeni istilâ plânları haberleri arasında, ara sıra saman alevi gibi çabuk yanıp sönen bir konuşma daha oluyor. «Yeni şairler, Bopstil edebiyat, Şiir ifrazattır...» gibi.

Eskinin yeniyi istihfafı, yeninin münkir isyanı yeni değildir. Aşağı yukarı bütün edebiyat tarihi, daima bu yeni ve eski hikâyesile ebedi bir saklambaç oyunu oynar.

Bize öyle geliyorki, Genç şairler diye sık sık taşa tutulanların içerisinde, eskiyi imrendirecek kıymetlerde vardır. Zaten hayatiyetini, iktisadi bir buhranın muzdarip ettiği dünya görüşünden alan Yeni şiiri, akliselimin, ve alışa geldiğimiz san'at kriteryumunun ölçüsüne vurmak doğru olamaz. Yeni sanat ve sanatkâr için, kendi anlayışı içersinde yaratılmış cemiyetin telâkkisine uygun ayrı bir mihenk bulmak icab eder.

Haşimin bu gün titreye titreye, haz içinde okuduğumuz *«bir günün sonunda arzu»* isimli şiiri intişar ettiği zaman, kıyametler kopmuş, şairi delilikle ittiham edenler olmuştu. Fakat yavaş yavaş sanatkârın muhayyelesindeki dünyaya intibak ederek benimsedik... bu gün seviyor, ve beğeniyoruz.

Acele tamimin zararlarını anlatmak bize düşmez; Fakat şunu da hatırlatmak istiyoruz ki, yanlış bir teşhis koyarak aykırı bir tedaviye başlamaktansa, hastalığın inkişafını bekleyerek hakiki teşhisi bulmak daima daha faydalı olmuştur.

Edebiyat eğer cemiyet hadiselerile muvazi giden bir güzellik anlayışı ise, evvelâ dikkatimizi yeni içtimai görüşe teksif etmemiz lâzımdır. Zaten bütün cemiyetlerin tarihinde edebiyatı, en hassas ibre olarak tanırız.. Dün-

ya bir harp pisikozu, bir harp nevrozu geçiriyor. Gayet tabiidirki edebiyatta da bir nevroz baş görterecek ve manyetik sahaya düşmüş bir ibre gibi mütereddit çizgiler çizecektir.

Kendisini dev aynasında gören şımarık bir edebiyata müsaade edecek değiliz .. Kıymetleri ayıklayalım; fakat süpürmeyelim...

Neo Klâsizm

Eski şiirin rüzgarile

Perestiş

Ey naz—ü—işve velvele—i şan olan sana
Ömürünce mest olur nice hayran olan sana
Fevvare ka r—ı havza düşer şermsar olup
Baktıkça gülistanda hırâman olan sana

Her ah bir hitâb idi körfezde dün gece
Bin mah içinde bir meh—i tâbân olan sana

Her cèvr her cefa yaraşır hüsnü ânına
Bidâd kıl kerem «se» de şâyân olan sana

Tavsifi müsikiye bırakmak diler kemâl
Bulmaz lisanda nağme senâhân olan sana

Yahya Kemal

Az yazmakla ittiham edilen üstad Yahya Kemâlin yeni bir şiiri daha intişar etti. Dün okumuş olmamıza rağmen ismini yeni diye söylemeye pek cesaret edemeyeceğiz. Çünkü bu günkü akşamda veya Cümhuriyette veya Fotomagazinde belki bir yenisi intişar etmiştir.

Söze esas seçilen şiir Cümhuriyet gazetesinden yukarıya aynen alınan *«perestiş»* tir.

İhtimal, mısra kuyumcularına parmak ısırtacak bir maharetle yaptığı terkipleri üstad mazur göstermek için, *«perestiş»*in başına *«eski şiirin rüzgârile»* diye bir tavzih yapmış.

Haşimin «melâli anlamayan nesle aşına olmadığı» gibi, biz de Kemali anlamayan nesle aşina değiliz. Cazip bir Neo—klâsizmin fecir ayındalığı gibi titrediği mısralarında, fani avuçlarımızın başarabildiği kadar abu hayatından dudaklarımızı ıslatıyoruz. Fakat, acaba daha az terkipli, ve daha az yabancı gelen kelimelerle bir Neo—klâsizm yapılamazmı.?

Fevvare-i kar-ı havza düşer sermsar olup,

İçinde «*düşer*» ve «*olup*» dan başka türkçesi olmayan bir mısrağı kendi öz malımız saymaktaki toleransa, Yahya Kemâl sevgisinden başka hangi maazereti hareket noktası kabul edelim.

Bir çok gayretlerle, hatta üstadın da bir çok candan gayretlerile kavuşmakta olduğumuz, saf Türkçe, temiz Türkçeye acem edasile kur yapmakta ne zamana kadar devam edeceğiz.?

Şiirin, edasında, lisanında, ahenginde maziyi kusursuz te..ssül etmiş bir zevkin parladığını inkâr edecek değiliz...

Fakat acaba üstaddan «Ses» deki aydınlık, güzel türkç.i beklediğimizi ilâve etsek yerinde olmazmı?

Namık Kemal gecesi

Büyük VATAN Şairi Namık Kemalin 100-cü doğum yılı münasebetile Bursa halkevinde bir Namık Kemal gecesi yapılmış ve kalabalık bir halk tarafından tes'it edilmiştir.

Saat dokuzda başlayan Namık Kemal gecesinde Lise Edebiyat muallimi Mümtaz Ergin hayatını, Namdar Karatay, kahramanlık cephesile sosyal inkişaf şartlarını, Maiyet memurlarından M. Ali idarî cephesini, İsmet Bozdağ, edebî şahsiyetini anlatmışlar ve şiddetle alkışlanmışlardır.

Bilhassa Namdar karatayın kahramanlık cephesinden yaptığı tetkiki ve divan şairlerindeki Allah fikrile Namık Kemaldeki vatan fikrinin müşterek hususiyetlerinin mukayesesi Kemal için yapılan tetkiklerin en orijinalidir.

veda çayı

16 İlk kânun tarihli cuma günü akşamı saat beşte halkevinde Bursa Müze Müdürü Naci Kumun Adana Müze Müdürlüğüne nakli münasebetile bir çay verilmiştir.

Çaya bütün Halkevi mensupları davetliydi. Başkan Tevfik Aycanın; halkevine hasbî bir gayret ve fedakârca çalışmalarile yardım eden Müze Müdürü Naci Kuma ev namına açık teşekkürlerini bildiren kısa va sarih hitabesinden sonra, Naci Kum ayrılmaktan duyduğu teessürü beyan etmiş ve aşağıya dercettiğimiz Bursa için yazdığı destanı okuyarak mukabele etmek suretile toplantı nihayete ermiştir.

Bursaya veda hatırası

19-12-1940
Bursa saat 17
Halkevinde

Hayal aleminde yaşayan cennet
Ona kavuşmaktır canlara minnet
Yeşil, adı olmuş, Zümrüt, evsafı;
Burada bulunur herşeyin safı
evsafını açtım güzel Bursanın
Meftunuyum ben ezel Bursanın
Türkün öz tarihi burada metfun
O parlak devre gönüller meftun
İstanbula bakar yüce, Uludağ
Kaplıcalar eder hastaları sağ
Bağlarında biter türlü şeftali
Güzeller gezinir ahu misali
Tab'an şair olur Bursada insan
Bu vecdü aşk ile tutulur lisan
Tarihi olimpi sarar nilüfer
Bursa ovasına verir can ve fer
Gümüş ayna gibi abulyont gölü
Bağrında dirilir can veren ölü
Güzel ılıcaları vasf etsem değer:
Gemlik iştiyakla kıskanır meğer
İznik, tarihile dilde efsane
İncil yaprakları kudsi nişane
Uludağ önünde yaslanmış durur
Vuslatına eren arttırır sürur...
Orada yaşayanlar çekmesin keder:
Ulvi manzarayla kederler gider.
Onu methe yetmez kâatla, kalem.
Görmeyenler çeker deruni elem..
Osmanlı savleti burada başlar.
Yeşillik haşmeti ruhları okşar..
Marmaraya hakim seyranlı başı,
Ağlayıp gelenin diner göz yaşı.

Bahçelerde şakır şeyda bülbüller:
Tarlalarda biter nadide güller..
Gür bir yeşillikde duyar bir huzur.
Ruhlara serpilir teselli, surur.
Misi boğazından çağlar şevk ile
Göz, gönül açılır seyri zevk ile
Yeşil adacıklar göğsünde yüzer
Biryanını kadim ulubad bezer.
Mudanya uzatmış İstanbula el.
Orhangazi ona dayamıştır bel.
Gölünde uçuşur telli turnalar
Kılıç arslan namı dehşetler salar.
Yenişehir: Osmanlının beşiği
Orhaneli dağ içinda münzevi:
Gür, yeşil çamlıklar örtünmüş bitevi
Kirmastı dır şimdi M. Kemal paşa
Cümhuriyet feyzi çıkarmış başa
Karacabey namı Fatihden nişan
—Hara— sile saldı yurda şeref, şan
Bursa ili, namı Hudavendigâr
Naci diler senden ey perverdikâr
Sahrasında halâ alplerin izi.
Bu eşin cennete iletir bizi
Uludağ ardında bakar uzaktan
Destan yankılayız her bir bucakdan
Bu namla öğünmek ona yaraşır.
Çünki ebedinin adını taşır.
Ovasında zengin sürüler ürer
Gayyur çiftcileri sefayı sürer
Köylü ile, kendile ulusun yari.
Türklüğe bağışla yurdu, diyari.

N. Tum

Bir müsamere

Kız Lisesi bir müsamere verdi. Bu müsamereye bedii bir ziyafet, bir sanat ve samimiyet gecesi de diyebiliriz.

Bu, çok ender senelerde ve çok ender mekteplerin verebileceği olgun müsamere için uzun bir methiyeden başka bir şey yazılamaz. Kısaca: En titiz tenkidin bile kuşkulanmadan rahat kalacak ve harcanan saatlere asla acınamıyacak bir gece geçirdik. Müsamerenin yalnız proğramını tetkik etmek, onun ne büyük bir emek ve itina mahsulü olduğunu gösterir. Piyesin, ön plâna konulmasında büyük bir isabet var. Rondlar, Tablo plastik, Tablo minikler, danslar ve bunların tertibinde gösterilen itina, en küçük teferrüatın bile hesaplanmış olduğunu, sanatkârâne bir zihniyetin yanı başında, bir hendese ve riyaziye görüşünün eksik olmadığını gösterir.

Reşat Nurinin senelerdenberi defalarca seyrettiğimiz «*Ümidin Güneşi*» bilhassa Tomris, Meliha ve Nüketin samimiyetinde, muharririnin özleyeceği kıvamı bulmuş ve muvaffakiyetle temsil edilmiştir.

İnfilâk sahnesi ve Tomrisin, Altürist bir ruhun taksiratsız sebeb olduğu facıa karşısındaki meyus ve şaşkın izdirabile sahneye girişi, sadece samimi, sadece tabii değil, ayni zamanda sanatkârâne idi..

Samimi olmak, piyese intibak etmekle mümkün, fakat küçük bir jeste en büyük izdirabı koyabilmek ancak sanatla kabildir.. Tomris o sahnede bunu yaptı.

İkinci eser «*Para delisi*» isimli bir komedidir. Burada, eserdeki bütün güçlüklere rağmen, mükemmel bir hasis tipinin karikötürünü muvaffakiyetle temsil edebilen Güzinin ismini zikr etmek lâzım gelir. Bizi, o sahnenede—erkeğin kadına temsil ettirildiğini unutturacak bir sanatla—Tam bir hasis ve tam bir dünyalık delisi ihtiyarın karşısına çıkardı. Piyesin ikinci perdesindeki Münkir—Nekir sahnesi, jest, mimik, ses gibi sanatkârın, Aksesuvar, montaj gibi rejisörün, konuşma ve mevzu orijinalitesi gibi müellifin titiz yaratmasını bir arada ve tam bir ahenk içinde buluyoruz. Sanatkârâne bir itina ile, estetik bir anlayış bu sahnede kusursuz bir muvazidir.

Uzun, bol, ve siyah mantolu, siyah külâhlı, siyah tırnaklı ve balolarda kadınların kullandıkları siyah maskeli o ne güzel minkir ve ne sevimli nekirdir. Gayenin derinden gelen pürüzlü sesi mevzua güzel intibak etmişti.

Rondlar ve tablolar umumiyetle güzel olmasına rağmen, zeybek ve «*Verdi*» nin «*Rigoletto*» sundan alınmış «***Bahar dansı***» bir mektep sahnesinde görülebileceğin en güzelidir. Bu danslarda ve aldığı diğer vazifelerde, harikûlade bir intibak ve duyuş kabiliyetile Melihanın temayüz ettiğini görüyoruz.

Müsamere mektep müdürünün kısa ve orijinal hasbıhalile nihayetlendi. Vaktin çok geç olduğunu düşünemiyoruz. İçimizde sanat ve güzelliğin yarattığı cazip bir dünya var.

Vakit geçirme ve eğlenmek için gidilen her yerden çıkarden olduğu gibi kendi kendimize soruyoruz: Harcanan zamana acımakmı lâzım? İçimizin en samimi en riyasız sesi cevap veriyor: Hayır...

Teşekkür etmek borcumuz, temenni etmek vazifemizdir; Diğer liselerimizden de ayni muvaffak olmuş temsilleri bekliyoruz.

Uludağ

Rudyard Kipplingin "eğer" isimli bu şiirinin tercümesini eski Muhit mecmuası kolleksiyonundan çıkardık. Klâsik değerini düşünerek okuyucularımıza sunuyoruz.

EĞER

Eğer etrafında her kes şaşırırken ve şaşırmadığın için sana kızarken, Sen aklını başında tutabilirsen; Eğer her kes senden şüphelenirken kendine Güvenin olursa, bununla beraber onların da şüphelerinin sebeplerini Anlamağa çalışırsan; eğer beklemesini bilirsen ve beklemekten usanıp Bıkmazsan, veya senin için yalan uydurulduğu halde sen yalana Dolana düşmezsen, eğer sana kin besledikleri halde sen kendini kine Kaptırmazsan, bununla beraber başkalarından fazla iyi, başkalarından fazla Akıllı görünmezsen, ve kendini hayalâta esir etmezsen; eğer düşünebilirsen Ve işin düşüncelerden ibaret olmazsa; eğer zaferlede felâketle de Yüz yüze geldiğin zaman bu iki yalancıya karşı muamelen bir olabilirse; eğer söylediğin hakikatın hilekârlar tarafından ahmakları aldatmak için dolaşık bir hale getirildiğini görürde buna tahammül edebilirsen; eğer Üstlerine titrediğin, hayatını verdiğin şeyleri kırılmış görürde eğilip Eski avadanlıklarınla onları tamire sabrın olursa; Eğer bütün kazandıklarını bir yığın yapıp hepsini bir zarın şansına atmak cesaretini Gösterebilirsen, ve gaip edip yeni baştan kazanmağa girişirsen ve ziyanını için ağzından tek bir şikâyet sözü çıkmazsa; Eğer yüreğinde ve sinirlerinde ve Adalelerinde kuvvet kalmamışken, sende ancak onlara «—Sebat!..» diyecek iradeden başka bir şey yokken onları kuvvetlendirebilirsen ve sebat ile çalışmağa Devam edersen; Eğer kalabalıklarla yatıp kalkarda doğruluktan Ayrılmazsan; veya kralların meclisinde bulunurda halkla arkadaşlığını bozmazsan; Eğer ne düşmanların ne dostların seni tesirleri altına alamazsa; Eğer her kesi sayarsan fakat hiç birine öyle fazla ehemmiyet vermezsen; Eğer koşunun son gevşeklik bağışlamaz dakikasında bütün koşu değerindeki 60 saniyeyi Doldurabilirsen ;

o zaman dünya ve içinde her ne var ise senin olur, ve o zaman — Asıl mühimmi bu : — Kendin adam olursun oğlum.

Rudyard Kippling
(1865)

İptidaî İğdişçilik (*)

Rıza Yalgın

Türkiyenin muhtelif yerlerinde bilhassa, göçebe olan Toros Türkmen yürükleri içinde yaptığım Etnoğrafya incelemelerinde İğdişçilik bahsi enteresan bir süjedir.

Etnoğrafya ilminde en iptidai âdet ve san'atların en eski bir milletin malı olması bâhsı: ilim aleminde tereddütsüz kabul edilmiş bir akidedir. Bunun böyle olmaması için hiç bir sebeb te yoktur. Bu akideye nazaran Türk vatanında Türk olarak yaşiyan meskün ve göçebe bütün unsurların asırlardan beri bilgi ve hafızalarında taşıyıp getirdikleri Folklör ve Etnoğrafya malzemeleri her halde bu milletin eskiliğine ve medenî durumuna bir miyardır.

İlk defa hayvan terbiyesini ve hayvanlardan istifade etmesini keşf eden Türk milletinin hayvanlar üzerinde yaptığı binlerce tecrübeleri bilmem burada yazmıya lüzum varmıdır.

Bu bahsin bir tanesi belki birincisi İğdişçiliktir. Koyun ve Keçileri iğdiş etmeğe başlayan Türkler bu ameliyatı ilk defa dişle yapmış oldukları-

[*] Buna hadım etme de denir.

na dair rivayetler vardır. Biz bu tetkik yazımızla bu işin hala yaşamakta olduğunu göstermek istiyoruz. [*]

Dişle iğdiş bahsına girmeden önce Anadoluda gördüğümüz diğer iğdiş usullerinden de bahs etmek istiyoruz. Bugün koyun ve keçi sürüler ile yaşayan, bazan meskûn ve çokça göçebe olan Türkmen ve ya yörükler beş türlü iğdiş ameliyesi bilirler.

1 — Makine İğdişi
2 — Çekme İğdiş
3 — Burma İğdiş
4 — Dövme İğdiş

Makine ile koyun ve keçileri İğdiş etme usulü, Yürükler arasında on senelik kadar yakın bir mâzi taşımaktadır. Bunu severek kullanırlar. Makinadan evvel koyunun ve davarcıların kullandıkları iğdiş etme usulleri öz be öz ata icadı olan Çekme, Burma, Dövme ve Dişleme usulü iğdiş etme san'atıdır.

Çekme adı ile anılan iğdiş ameliyatını ilk defa Torasların Binboğa dağında Kocarharmandalı oymağında Göğşen kâhyada gördüm. Kâhya bir yaşına basmış koçları ve ayni yaştaki çepişlerin (Erkek keçi) ayaklarını çobanına sıkıca tutturup hadımlatıyor. bu ameliyat şöyledir: Hayvanın yumurtalıklarını sağ eline alarak, sağ baş parmağı ve şahadet parmağı ile ve sol elin parmakları vasıtasıyle husyelerin koyunun bedenine bağlayan damarlarını kuvvetlice oğuşturulur. Bu iş üç beş dakika sürdükten sonra keskin bir çakı ile yumurtaları muhafaza eden deri, şakulen kesilerek yumurtaların içi çıkarılır ve damarların masaj edildiği yerden kesilerek yumurtalar atılır yerine bir miktar katran sürüldükten sonra boşalan yumurta kesesi yerine getirilerek ameliyat biter.

Burma usulu ile yapılan iğdiş ameliyatında bıçak, çaki kullanılmaz ve hayvanın hiç bir yeri kesilmez.

Burma usulü ile yapılan iğdiş'leri ilk defa Ereğlinin Berendi köyünde gördüm fakat sonraları Beğdik ve diğer aşiretler arasında çok defa inceledim.

Burma usulü ile iğdişleme, tıpkı çekme iğdiş gibi yumurtanın eller arasına alınarak oğuşturulduğunu gördüm. Fakat bu oğuşturma işinden sonra, mahir iğdişçi yumurtaları kesmeğe lüzum görmeden kesenin içindeki damarları san'atkâr ve alışkın parmakları ile birbirlerine dolayarak bağlar ve burar. Bu suretle yumurtaya giden menfezleri dumura uğratarak hayvanı iğdiş eder.

[*] İğdişçiliğe kiymetli bir vesika olan Dövme iğdiş ve dişle iğdiş fotoğrafları klişeden gelmediği için koyamadık. Okuyucularımızdan ve muharrirden özür dileriz.
Uludağ

Bu ameliyatta İğdişçinin usta olması şarttır. Aksi halde çalışma beyhude olur. Yörükler Burma iğdişi, çekme iğdişten daha makbul sayarlar.

Dövme usulü ile yapılan iğdişler hemen Umumî gibidir. Bilhassa Torasların Adanaya 120 kilometre şimalinde dağlar arasında pek iptidai bir halde bulunan Karatepeliler dövme iğdişinden başka iğdiş bilmezler.

Dövme iğdiş işine iki tahta ve bir keser veyahut küçük balta ile başlanır, tahtanın biri yere diklemesine konulduktan sonra hayvanın yumurtalar ile bedeni arasındaki damarlar tahtanın diklemesi üzerine iyice yerleştirilir; iğdişçi sol eline aldığı küçük bir tahta parçasını damarların alt tahtaya müvazı olan yerine dikleme olarak tutar ve sağ elindeki keser Balta ve bunlar da bulunmazsa taşla üst tahtayı hafifçe dövmeğe başlar onbeş yirmi hafif darbeden sonra hayvan iğdiş edilmiş sayılır.

Dişle iğdiş etme usulu ve ameliyatı; bu gün Dünyada kalmamamış gibidir. Vaktiyle bu usulün Macaristanda tatbik edilmekte olduğuna dair bazı Etnoğrafyacılar bize malûmat vermektedirler. Orta Asyada ve Türkistanda bu işin, yani dişle iğdiş etme ameliyatının yakın zamanlara kadar devam ettiği fakat bu günlerde artık böyle bir adetin kalmadığı malûmdur.

Halbuki II-Ağustos 1940 tarihinde Etnoloğ Âhat Ural ve oğlum Doğan Yalğının huzurunda Bulgar dağında Türkmenlerden Bakşiş aşireti ihtiyarlarında 65 yaşlarında küçük Hasan adında bir adamın hala bu çok eski iğdişçiliği tatbik Etmekte olduğu görülmüştür.

Küçük Hasan'dişile yapmakta olduğu iğdiş ameliyatının çok eski olduğunu bilerek : «Oğullar; Bu iğdiş Atalarımızın en ünlü bir iğdişidir. eskiden aşiret sade dişle iğdış ederdi. Bugün makinalar çıktı amma ben buna alışmışım başka çeşit iğdiş bilmem »

Küçük Hasan dişle iğd şin savap olduğunu da kayt etmiş ve bu sanatın bize en eski tekniğini öğretmiştir. Ameliyat: yumurtalara giden damarları ön dişler arasında sıkıştırarak damarlarını yerinde ve içinde faaliyetine son vermekten ibarettir.

Dünyanın bütün hayvanlarını ilk defa ehlileştiren Türkler, bunları birçok keşifleriyle faydalı olmaya bu suretle muvaffakıyet temin etmiş olduklarını tarihten sonra bir defa da Etnoğrafyanın bir tek maddesinde görmüş olmakla müftehiriz.

Rıza yalgın

Bir Anket Manasebetile

N. Konsonantı

Dr. Tahsin Banguoğlu tarafından «*Ana hatlarile Türk Grameri*» adlı bir eser basılmıştır. Bu eserin dikkate değer kıymetli tahlilerini okuyupta dilimiz hakkında derin bir kıvanç duymamak mümkün değildir. Bunun için derin bir ihtisasa lüzum yoktur. İyiyi kötüden ayıracak, Doğruyu yalnışla karıştırmayacak kadar bir zevk ve bir mantık sahibi olan herkes bu değeri görebilir.

Yalnız, Fonetik bahsinde, konsanantların taksimatında, N konsonantına neden ayrı bir yer verilmemiştir; bunu anlayamadım. Bunun neticesinde, konsonantların benzeşmesi, ses düşmesi, ses türemesi gibi haller arasında N harfinin özelliği hesaba katılmamıştır.

Bu alandaki ihtisasından değil, konuştuğum ana dilinden mülhem olarak diyebilirim ki, N konsonantı, diğer bütün konsonantlardan ayrılacak derecede bir Geniz konsonantıdır. Diğer bütün konsonantları denedim, burun kapalı iken az çok normal ses verdikleri halde, N Konsonantı güçlükle söyleniyor. Burdan anlaşılıyor ki, taksimatta N konsonantına özel bir yer vermek gerektir.

Taksimatta özel bir yer aldıktan sonra N konsonantı, kendisinden sonra gelen bir vokalle veya bazı konsonatlarla okunurken, ses değiştirmediğini, başka bir takım konsonatlarla yan yana gelince, bir ses değişiminin belirdiğini söylemek icap ediyor. Meselâ: [bitkin adam, yaptığın iş, hızını, huyunun, gelene, örgüsünü, monografi, nöbet] kelimelerinde N den sonra [a, i, ı, u, e, ü, o, ö] vokalleri geldiği için N konsonantı temamile okunuyor. [Senin mi? onun mu? yazdığın mektup, olan manevi, bırakın hızını alsın] kelimelerinde N den sonra bilhassa (m) ve gırtlak konsonantı olan (h) konsonantı gelince, yine N konsonantı okunuyor ve

ses değişimi meydana gelmiyor.

Fakat şu misale dikkat edelim: [kelimelerin son hecelerinde] derken, burada N konsonantı üç yerde kullanılmıştır. Birinci ve üçüncü N konsonantı, ikinci N konsonantına benzemiyor. İkinci N konsonantı, (lı) gırtlak konsonantı ile yan yana geldiği için tam N sesi veriyor. Fakat birincisi (s) üçüncüsü (d) konsonantları ile yan yana geldiği için genizden söylenen bir ses haline çevriliyor; tıpkı Araplardaki «idgamı maalgunne» şeklinde söyleniyor. Demek ki N konsonantı ile (s) ve (d) konsonatları yan yana gelince, N nin normal sesini değiştirmeksizin öbür harfe geçemiyoruz. Nitekim bu misalimizi istediğiniz kadar çoğaltabilecek durumdayız.

Alsın kara kış hızını.
Vurgunların yerleri değişir.
O, yensin pehlivanı.
Bazanda siz bize geliniz.
Ben yavaş yavaş yürürüm
Se gittikç bu işe alışıyorsun.
Arabanın tekerleği kırıldı.
Esen rüzgârlar ağaçları kırdı.

Bazan da (m) ye çevrilecek kadar bu değişiklik meydana geliyor. Meselâ: [ben bir öğretmenim.] Buradaki (ben) kelimesini (bir) kelimesile yan yana kullanırken, (bem bir) şeklinde kullanıyoruz. Bu misalimizi de çoğaltabiliriz! son bahar koşuları yapıldı gibi. Demek ki N den sonra B gelince, N, M ye çevriliyor.

Bu misaller, asıl kelimenin ortasında da görüyoruz. Meselâ: Ankara, Antalya, tandır, mangır, kendi, düşünce, karanlık, karanfil, bundan sonra, kelimelerindeki N ler gibi.

Perşembe, çkrşamba, ambar, İstanbul kelimelerinde ise N varken düşüyor, onun yerine M geliyor.

Başta dil işlerile ilgili bulunan Dr. Tahsin Banguoğlu olmak üzere mütehassıslarımızın bunu göz önünde bulundurmalarını, bu küçük incelememde bazı beceriksilikler göstermişsem, bunu iyi niyetime bağışlamalarını dilerim.

M. Adalar

Değişen Adam

Celâl Sıtkı Gürler

O adamı her kes gıpte ile seyrederdi. Hayatından müştaki olanlara o adam bir saadet abidesi görünürdü. Tebessüm ve kahkayı bir saadet tılsımı sayan yuvalara şaşmayınız. Hayatta suratını aynada gören enayiler çoktur. Aynanın aksettirmediği iztirabı bir budalanın görememesi ayıp sayılmaz. İçi kan ağlayan adamın suratına maske takıp sırıtmasını hakikat sanan safdiller ne kadar gülünçtür. Bu gülünçlük dünyanın kepazeliğini haykıran güzel bir hadisedir.

O adama gipte ile bakmağı hiç bir zaman günah saymam; Çünki günah, mantık ve iradenin hilâfına olarak yapılan bir hareketin vicdanımızdaki aksülâmelinden doğan bir iç yarasından başka bir şey değildir. O adamı bir paskalya palyaçusu şekline sokan hadise çok tuhaf ve çok acaiptir. Palyoço iztirabından kıvransa bile sırıtmağa ve kahkaha fırtlatmağa mecburdur. Bu mecburiyetin mide ile sıkı bir münasebeti vardır. Bu münasebet kesildiği takdirde derhal ziller çalınır ve gözler fersizleşir. Ruh, vücudun tahammül edemediği biyolojik iztirabı sırıtmasile susturur. Mide dolunca mesele kalmaz.

Hayat ne kadar sathidir. Bir adam düşününüz. Karısı ve çocuğu ile geziyor. Karısının gözleri sezdirmekten ürkerek endişe ile kocasını süzmektedir. Kocasıda sevmek için, Hakikat için ve vicdanını bir sürü ihanetin acabalarından kurtarmak için karısına bakmaktadır. Yolda giderlerden mevzu gayet basittir.

— Bu gün hava gezel.
— Evet
— Yarında güzel olacak.
— Galiba.

Ruhları çapraşık maammaların halli ile meşbu olan insanların böyle düpe düz ve manasız konuşmaları soytarılığın şah eserinden başka ne dir ki?..

O adam mesud olabilmek için hayatta bir sürü halinde ve dağınık bir şekilde öteye beriye serpilmiş olan bütün sevgilerini bir araya toplamak istedi.

O adam için kitap, bütün maneviyatını çerçeveleyen en samimi bir dosttu. O bu dostun bütün Elemlerile, neşelerile baş başa kalmış ve onu uysal, sokulğan bir kedi gibi yanından ayırmamıştı.

O kendi yanından ayırmadığı bu sıcak kedisine olan bağlarını birer birer gevşeltti. Kitaplarına olan sevgisi karısını sinirlendiriyordu. Her kadının kafasında bu manasız mantık bütün münasebetsizliğile biçimsiz bir heykel gibi sırıtır.

Bu kitep kadına tercih edilmez. Kadın sevgisinin başladığı gönülde kitabına düşkün olan sevgililerin kütüphanelerine fareler musallat o malıdır. Kâğıt ve mürekkep kokusunu esans ve lavanta rayihasına tercih eden evlilerin karılarile âlâkasızlıkları gün gibi aşıkârdır. Böyle erkeklerin karılarından vefa bekleyişleri karşılıksız fedakârlıklara benzer.

Kadınların bu çeşit haleti ruhiyelerini bir alfabe gibi bilen adam mesut olabilmek için kitaplarını boşadı ve kitap sevgisinin bağlarını karısının sevgi iskelesine düğümledi. Bu iş, bu iskeleden bir halatı çözüp öteki iskeleye bağlamak kadar kolay değildir.

Ve bu adam bunları yaparken de bir teselli noktası bulmuştu. «Hayat muazzam bir felsefe kitabıdır. Bu muazzam kitabın bir cüzide kadındır. Ben kendi sevgilerimi bu cüzün içinde toplayacağım ve kendi kitapcığımı okuyacağım.» Fakat her kitap okunmadan evvel arzulanan bir varlık, okunurken meraklı bir macera ve okunduktan sonra da manasız bir eşyadır.

Mesut olmak isteyen insanlar şu mühim noktayı unutmasınlar.

Erkek hayat kitabının sahifelerini çabuk okuyup bitirmek istemesin! sonra karışmam. Karısı, evinde mevzuu anlaşılmış olan ve basit bir romandan başka hiç bir kıymet ifade etmeyen bir et yığını halinde nöbet bekler durur. Ve bu çeşit bir yuvanın gündelik hayatı da biyolojik ihtiyaçların isteksiz tatmininden başka bir adım daha ileri gidemez.

Kadın bir kitap gibidir. Mesut olmak ve mesud etmek isteyen kadın, kadınlık mevzuunun muhatabı tarafından kâmilen anlaşılmasına tahammül etmemelidir.

Ruhu bitmeyen ve meraklı bir roman gibi teru taze kalan kadın kocasının maneviyatını öldürür ve onu mesut kılar.

O adam için arkadaşlık koparılmaz bir bağdı. O bu bağlardan kendisini tecrit ederken bir babanın çocuğundan ayrılırken çekmiş olduğu iztıra-

ba benzer buhranlar geçirdi. Ve bunlara daha mesut olabilmek için katlandı. Manevi fedakârlıklar maddi kıymetlerte ifade edilmekten çok uzaktır. Bunu duyan bir adam bunu takdir eden kimselerle arkadaşlık yapabilir.

Mesut olmak için arkadaşlık hatıralarını ayak altına alan bir adamın bu samimi arzusu yaptığı fedakârlıklar nisbetinde şayanı takdır olmalıdır.

Senelerin hatıraları üzerine bir perde çekip arkadaşlık sevgilerine devam eden ve bu sevgilerini karısına hasretmek isteyen o adamı karısının içten anlaması ve ona ihanet etmemesi lazımdı.

Şefkate ve saadete susamış olan insanların sukutu hayalleri gayri kabili tamirdir.

Arkadaşları o adamdan gördükleri soğukluktan sonra, birdenbire şaşırıp kaldılar.

« Bizim adam değişmiş » dediler.
« Evlenince samimiyeti bozuldu. » Dediler.
« İnsanlar anlaşılmaz. »
« Arkadaşlığa güven.... »
« Zaten.... »
Dediler, dediler.

O, yuvasının selâmeti, yuvasının saadeti için bütün bunlara granit kadar sağır ve bir balyoz gibi vakur durdu.

O büyük güzelliklere bütün bediiyata ve iyi şeylere karşı ruhunda zabt edilmez bir meclubiyet taşırdı. O bütün bunlara karşı olan sevgisini karısında toplamak istedi. Ve bunları bulamadığı hallerde bile hayalinin büyük yaratıcılık kudretile bütün güzellikleri karşısında tahayyül ve icad etmeğe çalışdı. Saadetini, sevgisini bu şekilde çoğaltmasını bir zevk haline getirdi. Hayalin kiymet verdiği güzellikler hakikatten daha sarıcı ve daha kavrayıcıdır. O hayalinin yarattığı kıymetleri hakikatta olduğundan daha baha biçilmez bir değerle kabul etti.

Dertler çoktur ve dertsiz adam yoktur. Saadet dertleri azaltmak ve teselli çarelerini bulabilmek hünerinde gizlidir. O bu hünerin hal etmekten aciz olduğu girift ve çapraşık yaraları bile bir ruhiyet profsörü gibi kesip attı.

O adama karısı ihanet etmemeli idi. Karısının ihanetinden sonra mesut görünen adamın sevgisine olan kini, kendi ruhunu bunaltacak derecede şiddetlendi.

Medeniyet Kaplumbağa kadar yaya, Hindi kadar kanatlı ve tavuk ayarında kuş beyinlidir.

Kaplumbağa ile Tavşan hikâyesi toy çocukları güldürmek için yazılmıştır. Hindinin kanatlı olmaktan mütevellit gururla kabarması insanı eğlendirmekten ziyade incitir.

Başkaları için doğuran tavuk dünyanın en zavallı mahlûkudur.

Medeniyetin bu geriliği o adamı karısının ihanetinden daha çok müteessir ediyordu. Çünki medeniyet denilen bela bir hayır işleyerek ruhların esrarına nufuz edip hakikatı olduğu gibi tesbit eden bir ruh makinesi henüz icad edememişti.

Ve bu icadsızlıktan mütevellit bir sürü istifhamlarla o adam tam dört sene şüpheler içinde yaşadı.

Gözle ve şahitlerin huzurile tesbit edilememiş suçların ihanetle bir alâkası yokmuş.....

O adam karısının ihanetine göz yumamazdı. Ve o ihanetin intikamını karısından kanla alacak derecede bayağı değildi.

O adam onun için kadınlığa diş biledi ve «Karısını manen zarp etti.

Kadınlığa resmen ilân harp etti.»

«Kadınlar karşımda saf saf dursun dedi.

Seferberliğini ikmâl eden kadın savaşa buyursun dedi.»

Beykoz 10/11 940

GECELER

Karaltılı geceler,
Ruhum sizi heceler;
Sizde görür rengini,
Bulur kendi dengini
Nasılsanız, o türlü
okşarsınız her gönlü.
Birdir sizin özünüz,
Yoktur iki yüzünüz.
Lekesiz saf geceler,
Ruhum sizi pek sever.

Işık

GECELERE ÖZLEM

Geç kalmayın geceler,
Beni günler zedeler.
Ufuklardan taşarak,
Dağı taşı aşarak,
Çabuk gelin semtime,
Olun yine bir küme.
Gerin bana bir perde,
Gözüm, gönlüm sizlerde.
Geceler, ah geceler,
Ruhum sizi hep özler

Işık

Altı aylık Halkevi komite faaliyetleri

Dil - Edebiyat :

Son beş ay zarfında kolumuzu ilgilendiren birçok mevzular üzerinde durulmuş, sanat ve edebiyat geceleri tertip etmek ve konferanslar hazırlamak suretile çalışılmıştır.

Temmuz, Ağustos, Eylûl, 1nci Teşrin, 2nci Teşrin, 1nci Kânun ayları içinde:

1 — Paraşüt hakkında şehir dahilinde ve köylerde 47 konferans verilmiştir.

2 — Lozan yıl dönümü münasebetile gündüz ve gece devam etmek üzere amplifikatörle radyofonik konferanslar verilmiş ve bu konferanslar şehrin on muhtelif yerinde kalabalık halk kütleleri tarafından dinlenmiştir.

3 — 30 Ağustos Zafer bayramı münasebetile üç gün devam eden ve harekâtı saat saat izah ve takip eden radyofonik bir konferans verilmiş ve keza şehrin muhtelif yerlerinde dinlenmiştir.

4 — 11 Eylûl Bursanın kurtuluşu gününde öğretmen Murat Alpalaç ve Muzaffer Alper tarafından halka gece birer konferans verilmiştir.

5 — 19 Eylûl gecesi Halkevi konferans salonunda, yeni neslin sanat ve edebiyatını halka tanıtmak gayesile bir «sanat ve edebiyat gecesi» tertip edilmiştir. Gece, kalabalık bir halk kütlesi huzurunda Namdar Karatayın «sanatta idealizm ve realizm meselesi ve yeni edebiyat telâkkileri» Mevzulu konferansile açılmış, bunu takiben Suat Salih Asral tarafından «Yunus Emre» hakkında bir konuşma yapılmıştır. Müteakiben sırasile: Celâl Sılay, İsmet Kür, Muzaffer Alper, İsmet Bozdağ, Emin Ülgener, Orhan Murat Arıburnu, Halûk Seren, Faruk Taşkıran, Ethem Fikri

Naci Kum, Suat Salih Asral, Namdar Karatay, tarafından şiirler okunarak toplantıya nihayet verilmiştir.

6 — 26 Eylûl Dil bayramı münasebetile Bursa gazetelerinde bu mevzu üzerinde makalaler neşredilmiş ve yine perşembe gecesi bir toplantı yapılmıştır. Toplantı İstiklâl marşile başlamış Suat Salih Asralın «Türk Dilinin bünyesi» Namdar Karatayın «Eski ve yeni dil örnekleri» mevzulu konferanslarile devam etmiş ve bazı gençlerin şiirlerile nihayet bulmuştur.

7 — 10 İkinci Teşrin günü Ebedî Şef Atatatürk'ün ölümü dolayisile gündüz bütün gün ve fasılasız olarak muhtelif şiirler ve konferanslar amplifikatörle şehrin muhtelif yerlerine verilmiş ve gecesi Tayyare sineması salonunda bir anma gecesi yapılarak muhtelif hatipler söz almış ve Ebedî Şef Atatürkün hayatı eserleri ve hatıratı üzerinde durularak Atatürk'ün cenaze töreni filimi ile toplantı sona ermiştir.

8 — Bundan başka Derginin 2 nci Teşrin ve 2 nci Kânun sayılarının neşri temin edilmiştir.

Sosyal yardım :

1 — Yoksul okul çocuklarına 200 liralık kitap ve ders malzemesi yardımı yapılmıştır.

2 — Çalışkanlıkları mektep idaresince tespit edilmiş 3 lise ve bir orta okul talebesinin yeme ve yatma masrafları komitece ödenmiş ve ödenmesine devam edilmektedir.

3 — Evimiz resim atölyesinden yetişme ve kabiliyeti takdir edilerek Güzel Sanatlar Akedimisinin ikinci sınıfına kabul edilen bir Bursalı talebeye tahsil masrafına karşılık son teşrinden itibaren ayda 10 lira yardım yapılmaktadır.

4 — Sokakta serbest gezen kimsesiz çocukların ikameleri için Çocuk Esirgeme Kurumunun da iş irakile kreş binasında «Kimsesiz Çocuklar Yurdu» açılması fıkrinde mutabakat temin edilmiştir. Tahakkuku için çalışılmaktadır.

5 — Halkevi binası içindeki diş muayenehanesi mesaisine devam etmektedir. 1 nci Kânun sonuna kadar 122 hastanın dişi tedavi edilmiştir.

6 — Sınırlarımızı bekleyen erlerimize kışlık hediye tedariki mevzuunda Kızılay ve şehrin yardım sever bayanlarile iştirak temin edilmiş ve merkezde, bayanlar merkez komitesi teşkil edilerek mesaisi yakından takip edilmiştir. son günlerde şehrin muhtelif 16 dairesinde müntehap he-

yetler vasıtasile mühim miktarda eşya temin edilerek Kızılaya teslim edilmiştir.

7 — Hasta, yoksul ve kış dolayisile se'alete düşen vatandaşlara bütçe takatına göre mümkün olan para yardımı yapılmıştır.

8 — İlk okullardaki muhtaç çocukların daha eyi bir şerait içinde beslenmesi için Maarif müdürlüğüle temas edilerek himaye heyetleri ve daha kuvvetli gelir kaynakları bulmak tertibi üzerinde ça'ışılmaktadır.

9 — Masrafı sosyal yardım komitesi tarafından ödenmek üzere ilk okul talebelerine parasız ve faydalı filimler gösterme tedbiri alınmaktadır.

2 inci Kânun içinde faaliyete geçilmiş bulunulacaktır.

10 — İşsiz yurttaşlarla iş arayan müesseseler arasında daimi mütevassıt rölü oynanmakta ve buna devam edilmektedir.

12 — 11 Eylül Bursa kurtuluşunda komite adına davetiyeli bir balo yapılmış ve çiçek tevzii suretile elde edilen hasılat komiteye irat kayt edilmiştir.

Dershaneler komitesi :

1 — Geçen ders yılı sonunda bir ikmal kursu açılmış bu kursda Fransızca, İngilizce, Almanca, Metematik, Kimya, Fizik ders'eri verilmiş, 280 ni kız, 560 ı erkek olmak üzere 840 talebe devam etmiştir.

2 — Halen Fransızca ve Almanca kursları üçer devreli olmak üzere devam etmektedir.

3 — İlk tahsil kursu 1, 2 ve 3, 4 ve 5 olmak üzere birleştirilerek 3 sınıf halinde devam etmektedir. Bu kurs müdavimlerinin bilhassa maişet hayatına atılmış küçük ve büyük vatandaşlardan müteşekkil olması ayrıca bu mesaiye kıymet vermektedir.

4 — İngilizce kursunun hazırlıkları ikmal edilmek üzeredir.

1 — 15 Eylûl Pazar günü Geçit köyü mıntıkasında senelik avcılar bayramı tertip edilmiş, iştirak eden mebuslar ve diğer davetlilerle, bu millî spor üzerinde hasbihaller yapılmıştır. Bu bayrama 400 avcı iştirak etmiş ve hareketlerinden evvel Bursada Atatürk an tına husus bir törenle

çelenk koymuşlardır. Bayram yerinde muhtelif atış müsabakaları tertiplenmiş ve bu arada uçara atış müsabakasında Minareli çavuş köyünden bay Muharrem ve Bursa Avcılar kübühünden Fahri Kurşun birinci dereceyi almışlardır. Diğer derece alanlarada muhtelif hediyeler verilmiştir.

2 — Eylül ayı içinde Havuzlu parkta yüzme teşvik müsabakaları yapılmış ve derece alanlara mükâfalar verilmiştir.

3 — Köy spor yuvalarının kurulması ikmal edilmiş ve spor öğretmeni Dinarlı Mehmet pehlivan vazifelendirilerek her hafta bu köylerle temas temin etmiş, ve köy vatandaşları huzurunda gençlere ve diğer alâkalılara yurt müdafaası bakamından ilk plânda gelen süngü mebarezesi, bomba atımı, koşular, beden harakâtı, halat çekme ve güreş talimleri yaptırılmıştır. Bu faaliyet devam etmektedir.

4 — Halkevi salonunda »Masa tenisi» yaptırılmış ve buna muhtelif çağdaki vatandaşlarla bilhassa serbest meslek erbabı ve talebeler tarafından ileri rağbet gösterilmiştir. Bu faaliyete de devam edilmektedir.

5 — Mevsimin girmesi dolayisile İnegölde tesis edilen kayak yuvası için mahallen temas temin edilmiş ve kursa gönderilecek gençlerden ikisi tesbit edilerek Uludağa yollanmıştır. Ayrıca burada kurulacak beden harekâtı vasıtaları komitenin teması altında halk evince icab eden yerlere teşebbüs ettirilmiştir.

6 — Bursaya civar ve Uludağın şimal sathı mailindeki Elma çukuru köyünde kayak yuvası kurulmuş ve köylü gençler bu sporu yapmağa yarayan malzeme ile teçhiz edilmişlerdir.

7 — 15 Birinci kânun da Dimboz mıntakasında spor komitesinin teşviki ile bir sürek avı tertip edilmiş ve muvaffakiyetle neticelenmiştir. Komitece tertip edilen ve daha geniş ölçüde yapılacak sürek avı mevsim dolayisile halen tehir edilmiş bulunmaktadır. Bu ay içinde yapılacaktır.

8 — 22 İlk kânunda şehir içinde mevsimin ilk sokak koşusu teşvik müsabakası yapılmış ve bu yarışa —144— atlet iştirak etmiş ve derece alanlara mükâfatlar verilmiştir.

9 — 27 İlk kânun da yapılan vu komitece tertiplenen Atatürk koşusunda derece alan Ekibe Halkevi adına pronz bir heykel mükâfat olarak verilmiştir.

Ar Komitesi :

1 —Çiçek sergisi 15—7—940 tarihinde açıldı. Her sınıf halk tarafın-

dan bu sergi büyük bir alâka ile ziyaret edilmiş ve sergi de derece alanlardan dört kişiye para mükâfatı verilmiştir.

2 — 19—7—940 Günü halkevi taraçasında bir aile toplantısı yapılmış ve bu toplantıya —350— den fazla davetli iştirak etmiştir. Halkevimizin mandolin Orkestrası tarafından çalınan seçme parçalar dinlenilmiş. Bay Muzaffer, Orhan tarafından solo teğanniler yapıldığı gibi muhtelif bir kora tarafından garp musikisi ve halk türkülerinden bazı parçalar tağanni edilmiştir.

3 — Ar komitesi müzik evi mürakabe ve talim heyetile iki müşterek toplantı yaparak içinde bulunduğumuz çalışma yılı içinde verilecek olan konserlerin proğramını tanzim ve tertip etmiştir.

4 — Komite Folklor işinde devamlı bir şekilde çalışmaktadır. Eski Bursk kıyafetlerini tesbit maksadile yaşlılardan mürekkep bir heyet bu iş ile meşgul olduğu gibi ayrıca bir halk sazı ve oyunları kolu teşkil edilmiştir. Bu kol mahalli kıyafetlerile milli bayramlarda Halkevi önünde meydan eğlencelerinde, aile toplantılarında, ve temsil komitesinin verdiği müsamerelerde yer almıştır. Ayrıca Bursaya ait Halk türküleri komite tarafından derlenmekte ve notaya alınmaktadır.

5 — 22 İkinci teşrin Cuma günü yapılan aile toplantısında plâklarla garp musikisine ait seçme parçalar dinlenilmiş ve halk sazı kolunun çaldığı Bursa halk türküleri hep bir ağızdan söylenilmiş ve Bursanın meşhur «güvende» oyunu ile diğer milli oyunlar oynanılmıştır.

Fotoğraf kısmı :

Amatör fotoğrafçılığı teşvik ve gelişmelerini temin eden tedbir, komitemiz tarafından alınmış ve haftanın muayyen günlerine ait olmak üzere iki zümreye ayrılmış olan amatörlere amelî ve mazarî bilgi verilmekte bulunulmuştur.

Bu maksat için bir karanlık oda vücuda getirilmiş ve buna ait malzeme temin edilmiştir.

Fotoğrafçılığın san'at haline gelmiş bulunan dökümenter kıymeti üzerinde durulmakta ve fotoğrafçılığın gerek sanat, gerek halk tarafından tanıtılması ve anlaşılması hususunda her türlü tedbirler alınmaktadır.

6 — Komitemizin devomlı faaliyetlerinden biri olan resim atölyesi faaliyeti devam etmektedir. Elli mevcudu ile haftanın muayyen günlerinde

çalışmakta ve gençlerin bu sahadaki gelişmelerine yardım etmektedir.

Asgari proğrama göre açılmış olan Şubat 940 Resim ve Fotoğraf sergisi büyük bir alâka ile karşılanmış olduğundan bu defa 23 Kânunevvel Pazartesi günü yine bir resim ve fotoğraf sergisi açılmış ve kalabalık halk kütleleri tarafından zevk ve alâka ile gezilmiştir.

Sergi bir hafta zarfında 10000 kişi tarafından ziyaret edilmiştir.

Gösterit Komitesi :

1 — Memleket turnesinden dönen gösterit kolumuz 2 ci teşrin ayı içerisinde Beyaz Baykuş piyesini sekiz defa temsil etmiş ve bu temsiller 4000 bin kişi tarafından seyr edilmiştir.

2 — 2 nci Kânun ayı içerisinde temsil edilmek üzere Yedekçi opereti hazırlanmakta ve provalara devam edilmektedir.

Neşriyat Komitesi :

1 — Evimiz Kitap sarayının okuyuculara gündüz bütün gün gece saat 23 e kadar açık kalması temin edilmiştir.

2 — Halkevi kurs talebelerini ve çocukları tatmin etmek gayesile ayrıca bir çoçuk kitap sarayı meydana getirmek mevzuu üzerınde çalışılmaktadır.

3 — Fakir kitapsız talebenin ders kitapları ihtiyacını karşılamak üzere Kitap saraya yeni senenin mektep kitapları serisi konmuştur.

Uludağ

EY GENÇ !

Dedenin al kanını bağrında yaşatarak
Son damlanı nihayet vatana vereceksin.
Toprağına, gönülden alın teri katarak
Kalbini bu yurt için yerlere sereceksin.

Sen bir zaman uyurkan ananın kucağında,
Baban canını verdi hürriyet ocağında
Şimdi zümrüt vatanın her köşe bucağında
İstiklâl aşkı için göksünü gereceksin.

Asırlık tarihleri yaprak gibi çeviren,
Binlerce saltanatı kökten söküp deviren,
Sonunda en ışıklı ülkeye dalıp giren
O nurlu ataların yoluna ereceksin.

Ne mutlu, sahibisin bu güzel, yeşil yurdun
Sesini dinliyorsun altaydaki bozkurdun
Otağını, göklerin enginlerinde kurdun
Savaş meydanlarından zaferler dereceksin.

İ. Ziya Uğur

UZAKTA

Orada kuşlar öter, güller açardı;
Ruhları dinlendiren engin bir ahenk.
Mehtap bir gölde nakış işlerdi renk renk..
gurbet gülleri hasta, mehtabı sarı,
Vatanın güneş renkli meyvaları yok!
Arkasında bırakmış gençlik yılları,
O su şırıltıları şen seheri yok !
Hülyamı hasretiyle yakan bahar o,
Eski senelerimin mahzun güneşli
Dalgaları ardında kalan diyar o.
Şimdi beynim cehennem. içim ateşli..
Ey yurdun hıçkırarak esen meltemi !
Başaklara nur saçan yâr uyanmış mı?
Şafak yüzlü gülümün alev şebnemi
Hicranlı kalbim gibi bugün yanmışmı?..

M. K. Keskinel

Bursa Şeriye Mahkemesi Sicilleri

Borca mukabil haciz

Yevmül ahad 2 zilhicce sene 924

Mahrusei Bursada Buzcular kethüdası olan Veli bin Mehmet fevt olup harir bahasından beyliğe an beş bin akçe mikdarı deyni olup mali miri hariri kahz etmeye nasbı sultanî ile emin olan Süleyman bey bin Hamza meblağı mezburu merhumun muhâllâfatından tahsil etmek için metrukâtı beynelmüslimin merâren müteaddideten mezad olunduktan sonra mezburun eshabından Tahtelkalâde olan şerbetçi dükkânı ve kurbunde üç sebze dükkânını ve dört adet dükânı ayda elli akça mükatıasile ve içinde olan esbabile ki, zikr olunur. Sitil, 37 adet ve tepsi 17 adet defa tepsi 4 adet küçük sahan 5 adet ve tas 17 adet ve bir gülâptan ve badiye 7 adet ve sini 4 adet ve badiyei köhne 2 adet ve kozganı kebir 2 adet ve defa gülapdanı ahen 1 adet ve tancerei kebir 1 tane ve 7 adet dağar bu mecmuunu 3900 akçeye Hızır bin muhittin nam kimesneye satup Sinan reisi şelbeti bin İshak elmütemekkin fi hanı Tahtel kal'a ve kara Veli ibni Hamzai Bastani an mahallei sûkulferes kefil bilmal oldular...

Galle pazarı hasılatının tesellümü:

Bursada Hassa harç emini olan Mustafa çelebinin naibi Mehmet Çelebi bin hoca Hüseyin meclisi şer'ide ikrar ve itiraf edüp dedikim: Galle pazarı emini işbu müşarünileyh Bostan çelebi bin ayas yedinden galle pazarının Ramazan ayı mahsülünden 8756 akçe kabz eyledim, dedükte; makbuzu minh Emin Bostan çelebi vicahen tasdik eyledi. Badehu mezkûr Mehmet çelebi ikrar edüp dedikikim, mezkur Bostan çelebi yedinden Galle pazarının zilkade mahsulünden 18842 akçe kabz eyledim dedükte makbuzu minh Emin Bostan çelebi vicâhen tasdik eyleyip septi sicil olundu.. yevmül ahad 2 zilkicce 924

Kapan mahsülünün tesellümü:

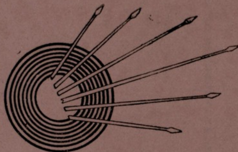
Bursa hassa harç emini olan Mustafa çelebinin naibi Mehmet çelebi bin hacı Hüseyin meclisi şer'ide ikrar ve itiraf edüp dedi kim işbu müşarünileyh kopan emini olan Süleyman çelebi yedinden kopan mahsulünden 4200 akçe kabz eyledim. dedükte makbuzü minh Süleyman çelebi dahi vicahen tasdik eyledi.

Yevmül ahad 2 zilhicce sene: 924

Muhtelif vergilarin ihalesi:

Yevmül ahad 2 zilhicce 924. Bursada olan resmi zindan, resmi arus ve resmi ziraf ve resmi mekreke (?) ve resmi çöp işbu sene 924 zilhiccesi gurresinden bir yıl tamam olunca 80000 akçaya işbu müşarünileyh çelepli bin hacı İlyas kabul edüp nefsine kefıl talep olundukta ve zararı male hacı Sinanül hallaç anmahalli elmalık ve yusüfül lelûti an mahalli İncikerler (İncirli olmak gerek!) ve pîr ahmedil hayyat anmahalli ahmet dâi kefil oldular. septi sicil olundu.

Dil—Edebiyat Komitesi tarafından çıkarılır.
Sahibi ve neşriyat müdürü Halkevi Reisi avukat
Tevfik Aycan

15 Kuruş
Bursa YENİ Basımevi